

Dekada ONZ Edukacji dla Rozwoju Zrównoważonego (2005-2014) – geneza, cele i dotychczasowy przebieg

W 2007 roku minęło 20 lat od czasu, gdy w oficjalnym międzynarodowym obiegu pojawił się termin Rozwój Zrównoważony. Zawdzięczamy to pojęcie Światowej Komisji do spraw Środowiska i Rozwoju powołanej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Komisja pracująca pod przewodnictwem pani Gro Harlem Brundtland, ówczesnej premier rządu Norwegii, ogłosiła w 1987 r. raport pt. *Our Common Future* (Nasza Wspólna Przyszłość) [1]. Raport wskazywał kierunki działań mogących zapewnić trwały rozwój ludzkości w harmonii ze środowiskiem i z zachowaniem jego zasobów dla przyszłych pokoleń. Niemal od samego początku filozofia rozwoju zrównoważonego fascynowała polityków i politologów owocując rozwijaniem teorii, mnożeniem interpretacji i wprowadzeniem wielu definicji pokrewnych [2,3]. W pięć lat później, w 1992 r. na konferencji na szczycie (zwanej popularnie Szczytem Ziemi) zwołanej przez Sekretarza Generalnego ONZ w Rio de Janeiro przyjęto pojęcie rozwoju zrównoważonego jako wykładnię dalszego rozwoju ludzkości. Uzgodniony wtedy dokument Globalny Plan Działania Agenda 21 w rozdziale 36 zobowiązuje wszystkie państwa - strony porozumienia do „promowania nauczania, kształtowania świadomości i szkolenia w zakresie rozwoju zrównoważonego i ochrony środowiska”. Podobnie główne przyjęte wtedy konwencje przygotowane w duchu rozwoju zrównoważonego: Ramowa konwencja w sprawie zmian klimatu oraz Konwencja o różnorodności biologicznej zawierają odpowiednie artykuły poświęcone edukacji [4,5]. Celem takiej edukacji ma być ułatwienie ludziom zdobycie umiejętności łączenia w działaniach zagadnień rozwoju i jakości oraz pojemności środowiska oraz promocji odpowiednich wartości w życiu.

Wydawałoby się, że upłynęło wystarczająco dużo czasu, aby konieczność uwzględniania zasad rozwoju zrównoważonego w prowadzonej edukacji była czymś oczywistym. Tak się jednak nie stało. Przy przygotowaniach dokumentów podsumowujących osiągnięcia w 10 lat po Szczycie w Rio przeprowadzono ocenę wdrażania zasad rozwoju zrównoważonego w krajach, które przecież podpisały się pod Agendą 21. Chociaż oceny tej dokonano na podstawie raportów przygotowanych przez zainteresowane kraje, a więc z natury nieco „kosmetycznie” zawyżonej, wyniki tego podsumowania nie były imponujące. Przedstawiane podczas kolejnego Szczytu Ziemi na temat Rozwoju Zrównoważonego w Johannesburgu w roku 2002 wskazywały, że niestety również w dziedzinie edukacji i stanu społecznej świadomości postępy są znacznie mniejsze niż należałoby się spodziewać. Miałam okazję uczestniczyć w Johannesburgu w obu dotyczących edukacji sesjach - zorganizowanej przez UNESCO oraz w warsztatach prowadzonych przez IUCN, gdzie dyskusje

w kuluarach wskazywały na stan jeszcze gorszy niż prezentowany w oficjalnych doniesieniach [6]. Nic więc dziwnego, że powszechnie uznano konieczność wzmocnienia podjętych globalnie działań w kierunku zarówno intensyfikacji edukacji służącej rozwojowi zrównoważonemu, jak i wyraźniejszego zaznaczenia jej pola. Zwłaszcza to ostatnie wyzwanie wymaga szczególnej troski o zachowanie specyfiki rozwoju zrównoważonego, uwzględniając jego ekonomiczny i społeczny wymiar, a nie tylko środowiskowy. Program takich działań został zaproponowany na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, a koordynację powierzono UNESCO jako stosownej agendzie ONZ. UNESCO, w imieniu całej organizacji, ogłosiło pełną mobilizację w dziedzinie edukacji rozpoczynając przygotowania do ogólnoswiatowej Dekady Edukacji dla Rozwoju Zrównoważonego. W grudniu 2002 r. Zgromadzenie Generalne NZ podjęło stosowną uchwałę zobowiązując wszystkie państwa do rozpoczęcia przygotowań tak by 1 stycznia 2005 r. uroczystie zainaugurować Dekadę na całym świecie. Pierwszą, jeszcze przed oficjalną inauguracją podjętą w tym duchu inicjatywą międzynarodową była deklaracja przygotowana przez V Światowy Kongres Parków Narodowych obradujący w Durbanie (RPA) w sierpniu 2003. W 10-punktowym Planie Działania z Durbanu (Durban Action Plan) akapit dotyczący edukacji podkreślał jej znaczenie dla postrzegania parków narodowych z punktu widzenia ich roli we wprowadzaniu rozwoju zrównoważonego [7,8]. Właściwa publiczna inauguracja Dekady miała miejsce podczas III Światowego Kongresu Ochrony Przyrody IUCN w Bangkoku w listopadzie 2004 r., bowiem było to największe przed 1 stycznia 2005 r. zgromadzenie państw członków ONZ. Sama też Światowa Unia Ochrony Przyrody - IUCN ma status członka ONZ i jest organizacją partnerską UNESCO w prowadzeniu działań Dekady [9].

Przy każdej z tych okazji, a także i na innych zgromadzeniach z udziałem UNESCO oraz w jego materiałach informacyjnych przypomina się, co w myśl przyjętych przez ONZ dokumentów jest rozumiane jako edukacja dla rozwoju zrównoważonego. Często jest ujęte to w formie metaforycznej.

Edukacja dla rozwoju zrównoważonego to staranie podejmowane przez całe życie, to wyzwanie dla każdego z nas, dla instytucji i całych społeczeństw by na życie patrzeć z perspektywy jutra jako dnia, który należy do nas wszystkich albo...nie będzie należał wcale. [10]

Chociaż pojęcie „edukacja dla rozwoju zrównoważonego” pojawiło się już w dokumentach z Rio to jednak od czasu Szczytu Ziemi w 1992 do czasu Szczytu Ziemi w Johannesburgu w 2002 roku znacznie poszerzyła się lista tematów, którymi powinna zająć się taka edukacja. Wyraźnie obserwowana linia ewolucji edukacji przebiega od edukacji wyłącznie przyrodniczej czy środowiskowej w kierunku edukacji holistycznej, uwzględniającej wzajemne

Dr A. Kalinowska – dyrektor Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym, Uniwersytet Warszawski

powiązania między dbałością o przyrodnicze zasoby a jakością życia społeczeństw. Do przyrodniczych tematów dołączyły słabo do tej pory reprezentowane zagadnienia, jak: sprawiedliwość społeczna, walka z ubóstwem oraz pląga chorób, takich jak malaria czy AIDS. Zostały włączone do programu bowiem Dekada ma być inspiracją do wspólnego poszukiwania nowych wyzwań oraz ustalania standardów edukacji niezbędnych aby stawić czoła podstawowym problemom ludzkości. Rozwiązywaniu wielu z tych problemów są również poświęcone równoległe z Dekadą EZR inne programy UNESCO: Dekada Edukacja dla Wszystkich oraz Dekada Zwalczenia Analfabetyzmu. Powiązania celów tych trzech programów są bardzo ściśle i wspólnie się uzupełniają wspomagają realizację zadań określonych jako Cele Milenijne ONZ. Są to:

- przeciwdziałanie ubóstwu
- zapewnienie równości płci
- ochrona zasobów naturalnych
- promocja zdrowia
- przemiany terenów wiejskich
- prawa człowieka
- zapewnienie pokoju
- poprawa współpracy międzynarodowej
- zachowanie różnorodności językowej i kulturowej
- dostęp do technologii informacyjnych.

Wszystkie te cele są nierozdzielnie związane i współzależne, a uświadomienie tego jest podstawą edukacji dla rozwoju zrównoważonego.

W swych założeniach Dekada EZR kładzie szczególny nacisk na promowanie wartości, w myśl zasady, że bez mocnych aksjologicznych podstaw wszelka edukacja jest powierzchowna i mało trwała. Uniwersalną wartością jest szacunek dla innych (w tym, co szczególnie podkreślane, także i przyszłych pokoleń), szacunek dla różnorodności i odmienności (zarówno różnorodności biologicznej jak i kulturowej czy wyznaniowej) oraz szacunek dla środowiska i zasobów naszej planety.

Wartości te powinny się wyrażać jako solidarność z najbardziejymi mieszkańcami planety, a także jako solidarność z przyszłymi pokoleniami oraz solidarność ze światem przyrody.

W związku z tak wysoko postawioną poprzeczką nasuwa się pytanie, jaka edukacja ma być promowana w czasie Dekady. Zgodnie z założeniami Dekady ma to być edukacja interdyscyplinarna i holistyczna, oparta na respektowaniu wartości oraz rozwijająca krytyczne myślenie. Oczekuje się od niej przede wszystkim służenia celom praktycznym, czyli rozwiązywaniu problemów i odpowiadaniu na wyzwania lokalne.

Tak ujęta edukacja ma prowadzić do właściwego rozpoznania wyzwań (np. ciągle funkcjonują stare schematy myślenia (dotyczące hierarchii zagrożeń) oraz poszukiwań nowych sposobów rozwiązywania). Więcej uwagi powinno się poświęcić kształtowaniu wspólnej odpowiedzialności i budowaniu konstruktywnego partnerstwa (np. zgodnie z duchem Szczytu w Johannesburgu szczególnie ważne, a do tej pory mało propagowane, jest szerokie partnerstwo biznesu i organizacji pozarządowych).

Dotychczasowe doświadczenia nasuwają smutną refleksję, że zbyt wiele czasu zostało zmarnowane na akcje pozorne i aby to nadrobić obecnie Dekada EZR wymaga działania z prawdziwą determinacją. We wszystkich programach Dekady jest też konieczne podkreślanie ludzkiej godności.

W związku z tym rodzi się pytanie, czy przy takich oczekiwaniach, Dekada EZR narzuca uniwersalny model edukacji? Oczywiście, przypominając wcześniejsze założenia jak chociażby konieczność szacunku dla różnorodności, nie ma uniwersalnego modelu edukacji dla rozwoju zrównoważonego. Jest wspólna zgoda na pryncypia, ale realizacja zależy od lokalnej sytuacji, ma uwzględniać lokalny charakter środowiska, warunki społeczne i ekonomiczne oraz konkretny kontekst kulturowy.

Co w tej sytuacji oznacza międzynarodowy wymiar Dekady? Dekada Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju wyznacza pewne ramy, w których obrębie zróżnicowani aktorzy sceny edukacji przedstawiają na swój sposób wspólnie wyznawane wartości i różnymi drogami realizują cele składające się na wspólną wizję. Przy takich działaniach muszą być, jak wynika z uprzednio przedstawionych założeń, uwzględnione lokalne zwyczaje komunikowania się i szacunek dla lokalnych wartości. Dekada oferuje również platformę, na której spotykają się istniejące już międzynarodowe ustalenia, jak Konwencja o Różnorodności Biologicznej czy Ramowa Konwencja o Ochronie Klimatu i związane z nimi cele edukacyjne tak by wzajemnie się wzmacniały.

Ze względu na zróżnicowanie naszego globu, w różnych regionach świata powstają z inicjatywy ONZ regionalne strategie wdrażania założeń Dekady. Regionalna strategia dla Europy powstała dzięki inicjatywie Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ (EEC UN) także przy udziale organizacji pozarządowych i instytucji edukacyjnych. Strategia ta została przyjęta podczas spotkania wysokiego szczebla Ministrów ds. Edukacji oraz Środowiska, które odbyło się w Wilnie w marcu 2005. Celem Europejskiej Strategii jest zachęcenie państw naszego kontynentu do opracowania i wcielenia zasad rozwoju zrównoważonego do formalnych i nieformalnych systemów edukacji. Edukacja taka powodując zmiany w mentalności umożliwi ludziom „stworzenie bezpieczniejszego, zdrowszego i lepiej prosperującego świata”, a tym samym będzie służyć podniesieniu jakości życia. Strategia zakłada, że nie tylko należy w tym celu zmieniać sam system kształcenia, ale prowadzić też badania mogące przyczynić się do poprawy metod i sposobów nauczania. Wyniki tych badań powinny być udostępniane prowadzącym edukację podmiotom na szczeblu regionalnym i lokalnym. Należy też opracować materiały do EZR na wszystkich poziomach kształcenia, zarówno na potrzeby kursów ogólnych, jak i do kształcenia specjalistycznego i do nauki samodzielnej, a materiały te należy przystosować do miejscowych warunków i potrzeb [11].

Strategia ta została również przyjęta przez Polskę i będzie obowiązywać przynajmniej przez czas trwania Dekady. W dużej mierze zgodna z nią jest Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej - Przez Edukację do Zrównoważonego Rozwoju [12] oraz przyjęty w 2002 r. Narodowy Program Edukacji Ekologicznej. Oba te dokumenty wymagają jednak aktualizacji i uwzględnienia nowych elementów - chociażby proponowanych przez Komitet do spraw Środowiska EKG NZ wskaźników jakości edukacji dla rozwoju zrównoważonego.

Należy teraz zapytać, jakie są strategiczne cele Dekady EZR? Przede wszystkim przez swój program Dekada ma zwrócić uwagę na centralną rolę edukacji w osiąganiu celów rozwoju zrównoważonego, ma też służyć wzmocnieniu powiązań i budowaniu sieci współpracy między różnymi grupami

społecznymi i zawodowymi. W tym celu jest niezbędne położenie nacisku na promowanie wizji rozwoju zrównoważonego w mediach.

Kluczowym wyzwaniem jest też podnoszenie jakości uczenia i nauczania o rozwoju zrównoważonym. Działająca w Niemczech platforma dyskusyjna organizacji i instytucji zrzeszonych w celu podnoszenia jakości edukacji o rozwoju zrównoważonym określiła kryteria, jakie muszą spełniać projekty edukacyjne zgłaszane w ramach Dekady. Powinny je charakteryzować innowacyjny charakter, powinny dać się zastosować także dla innych odbiorców oraz spełniać wysokie standardy jakości. Najważniejszym jednak założeniem jest to, że muszą uwzględniać przynajmniej dwa aspekty spośród środowiskowych, ekonomicznych i społecznych podstaw rozwoju zrównoważonego. Tak więc za edukację dla rozwoju zrównoważonego nie może być uznawana edukacja wyłącznie „czysto” przyrodnicza lub środowiskowa. Można powiedzieć, że nie spełnia standardów Dekady zarówno edukacja „o” rozwoju zrównoważonym, (czyli czysto teoretyczna), w przeciwieństwie do edukacji „dla” rozwoju zrównoważonego jak i edukacja środowiskowa albo przyrodnicza traktowana bezrefleksyjnie jako synonim rozwoju zrównoważonego. Taka pozorna „ewolucja” będzie oznaczać jedynie zabieg zmiany nazwy bez rozszerzenia zakresu pojęć, włączonych wartości oraz praktycznych rezultatów dotyczących zmiany postaw [13, 14].

Dyskusje dotyczące kryteriów edukacji dla rozwoju zrównoważonego, sposobów jej ewaluacji oraz kierunków rozwoju i dokonań Dekady trwają zarówno w Polsce jak i w innych krajach oraz na różnych forach stworzonych przez UNESCO. W Polsce takim wydarzeniem była zorganizowana przez Instytut na rzecz Ekorozwoju (InE) we współpracy z niemieckim Instytutem Wuppertal ds. Klimatu, Środowiska i Energii konferencja „Ocena efektywności edukacji na rzecz rozwoju zrównoważonego - sposoby podejścia i strategii wdrażania” zorganizowana w czerwcu 2006 w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej [15].

W skali międzynarodowej podsumowaniem pierwszego okresu Dekady były warsztaty zorganizowane przez UNESCO w Bonn w grudniu 2006 r. Na zaproszenie rządu niemieckiego oraz niemieckiego komitetu UNESCO 50. ekspertów (wśród których miałam okazję się znaleźć) z 35 krajów dokonywało przeglądu dotychczasowych działań i dyskutowało nad mocnymi i słabymi stronami wdrażania projektów Dekady. Prezentowano również przykłady dobrych praktyk z poszczególnych krajów i regionów [16]. Konferencję współorganizowała także Centrala UNESCO z Paryża. Tam też w 2006 roku powołano specjalną Grupę Zadaniową UNESCO do spraw Dekady EZR (UNESCO Reference Group on the DESD) oraz działający pomiędzy agencjami ONZ Komitet ONZ do spraw Dekady koordynujący wkład każdej z nich.[17].

Europejski wymiar Dekady prezentowała Konferencja „Dekada EZR - wkład Europy” UN Decade of Education for Sustainable Development – The Contribution from Europe zorganizowana w Berlinie w maju 2007 r. z okazji prezydencji Niemiec w UE przez rząd niemiecki oraz niemiecki komitet UNESCO. W sesji plenarnej dokonano przeglądu działań towarzyszących Dekadzie w Europie i oceniono możliwość wzajemnych inspiracji między różnymi regionami świata. Warsztaty w grupach były

m.in. poświęcone takim zagadnieniom jak dobór wskaźników ewaluacji edukacji dla rozwoju zrównoważonego czy roli uczelni wyższych i Procesu Bolońskiego w kształceniu kadr w duchu rozwoju zrównoważonego. Planowane też były przygotowania do organizacji europejskiej konferencji podsumowującej połowę Dekady przypadającą w 2009 roku [18].

Wydarzeniem istotnym dla dalszego kierunku Dekady będzie niewątpliwie kolejna (po zapoczątkowanej w Tbilisi jako pokłosie Konferencji Człowiek i Środowisko w Sztokholmie w 1972 r) z serii kluczowych konferencji UNESCO poświęconych edukacji ekologicznej. Już sam tytuł: „Tbilisi+30 - Partnerzy Dekady Edukacji dla Rozwoju Zrównoważonego” mówi co będzie wiodącym tematem- konferencji UNESCO w Ahmedabadzie w Indiach w listopadzie w 2007 roku.

Prezentacje na omówionych uprzednio konferencjach w Bonn i Berlinie oraz kontakty z ośrodkami zajmującymi się edukacją dla rozwoju zrównoważonego dowodzą, że w większości krajów przebieg Dekady jest koordynowany zarówno przez instytucje państwowe jak i powstające stowarzyszenia czy konsorcja. Dobrym tego przykładem jest niemiecki „Okragły Stół dla Dekady” zrzeszający ponad 100 różnych partnerów reprezentujących zarówno ośrodki edukacji formalnej jak i nieformalnej. Ponadto działa w Niemczech Narodowy Komitet Sterujący Dekadą utworzony przez Niemiecki Komitet Narodowy UNESCO.

W Polsce odczuwa się wyraźny brak ośrodka koordynującego przebieg Dekady i umożliwiającego przepływ informacji na jej temat. Od początku trwania Dekady, przynajmniej w aspekcie informacyjnym, rolę taką spełnia spontanicznie Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego prowadząc portal www.ekoedu.uw.edu.pl poświęcony edukacji dla rozwoju zrównoważonego. Sprawom Dekady były też poświęcone wygłaszane przez kadrę Centrum referaty na wielu konferencjach i seminariach (np. aż 4 w NFOŚiGW), a także publikacje w prasie ekologicznej [19]. W konsekwencji dużego zainteresowania dalszym krokiem było powołanie z inicjatywy Uniwersyteckiego Centrum nieformalnej Polskiej Grupy Roboczej ds. Dekady. Zadaniem powstałej Polskiej Grupy Roboczej ds. DEZR działającej od października 2006 r. jest m.in. gromadzenie i przepływ informacji między głównymi partnerami, stymulowanie procesu powstania Strategii EZR (a przynajmniej aktualizacji dokumentu z 2001 r.) oraz inspiracja dla tworzenia materiałów dla różnych grup odbiorców.

Niebagatelnym wyzwaniem jest też rozszerzanie kręgu środowisk zainteresowanych DEZR (np. biznesu, wojska, rolników). W planach jest też tworzenie Centrum Informacji o inicjatywach Dekady oraz doprowadzenie do utworzenia Polskiego Komitetu DEZR.

Instytucje tworzące obecnie Grupę Roboczą DEZR to obok przedstawicieli Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Uniwersytetu Śląskiego reprezentanci Ministerstwa Edukacji, Ministerstwa Środowiska oraz Centrum Informacji o Środowisku, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Polskiego Komitetu MAB, Polskiego Komitetu UNESCO, Instytutu na rzecz Ekorozwoju oraz Polskiego Towarzystwa Urbanistów. Od maja 2007 r. Grupa Robocza działa pod patronatem honorowym Polskiego Komitetu UNESCO.

Podsumowując, trzeba przypomnieć, że **Dekada Edukacji dla Rozwoju Zrównoważonego jest sięgającym w przyszłość, kompleksowym przedsięwzięciem. Jego koncepcja intelektualna, społeczne i ekonomiczne zależności oraz ekologiczne i kulturowe aspekty sprawiają, że jest to program, który z założenia dotyczy wszystkich dziedzin życia. Zakłada, że troska o środowisko przełoży się na rozwój społeczny i ekonomiczny, a edukacja jest podstawowym czynnikiem transformacji społecznej w stronę rozwoju zrównoważonego.**

Pozostaje tylko pytanie: czy wystarczy na to jedynie dziesięć lat?

LITERATURA

- [1] Our Common Future. World Commission on Environment and Development. Oxford University Press. Oxford, New York 1987
- [2] Kafel K.: W gąszczu definicji zrównoważonego rozwoju – www.ekoedu.uw.edu.pl
- [3] Kozłowski S.: Przyszłość ekorozwoju. Wyd. KUL, Lublin 2005
- [4] Dokumenty Końcowe Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” Rio de Janeiro, 3-4 czerwca 1992 r. Szczyt Ziemi, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, 1993
- [5] Kalinowska A.: Edukacja ekologiczna i szkolenia. W: Andrzejewski R., Weigle A. Różnorodność biologiczna Polski. Drugi polski raport-10 lat po Rio. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Warszawa 2003
- [6] Kalinowska A.: Ekologia - Wybór na Nowe Stulecie-Agencja Wydawnicza A Grzegorzcyk - Warszawa 2004
- [7] The Durban Action Plan, Revised Version w: Benefits Beyond Boundaries. Proceedings of the Vth IUCN Parks Congress- IUCN 2005
- [8] Kalinowska A.: Korzyści ponad granicami. W: 15 lat ośrodków edukacyjnych w parkach narodowych. Ed. G. Okołów, Wyd. KPN Izabelin 2006
- [9] Education and Communication in the IUCN programme, World Conservation Learning Network w Resolutions and Recommendations. World Conservation Congress. Bangkok 2004. IUCN 2005
- [10] <http://www.unesco.org/education/dsd>
- [11] www.mos.gov.pl/edu/index.php?idkat=3
- [12] Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej – Przez edukację do zrównoważonego rozwoju. Ministerstwo Środowiska. Warszawa 2001
- [13] Huckle J, Sterling S. 1996 Education for Sustainability. Earthscan London 1996.
- [14] Consentius H. 2007 The Recognition of Official German Decade Projects w: UNESCO today. *Journal of the German Commission for UNESCO* nr 1, Bonn 2007
- [15] Kalinowska A.: Edukacja dla zrównoważonego rozwoju w Polsce – stan i wyzwania. W: Ocena efektywności edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju – sposoby podejścia i strategię wdrażania. Instytut na rzecz Ekorozwoju i Wuppertal Institut für Klima Umwelt und Energie. Warszawa, Wuppertal 2006
- [16] Schmitz Ch., Franken L.: 2007 Bonn International Workshop on the Decade w: UNESCO today. *Journal of the German Commission for UNESCO* nr 1 Bonn 2007
- [17] The Role of UNESCO. A contribution to the Debate by Germany. German EU Council Presidency 2007
- [18] Bory-Adams A.: We have to respect the different pace chosen by each country. W: UNESCO today. *Journal of the German Commission for UNESCO*, 2007
- [19] Kalinowska A. Przez Edukację do... zrównoważonego rozwoju. W: Kropla. Magazyn ekologiczny. Wydanie specjalne. 2006

(c.d. ze s. 226)

Artur W. Mielczarek: **Kompetencje nauczycieli do realizacji zadań kształcenia środowiskowego na poziomie nauczania wczesnoszkolnego.** Wyniki uzyskane z sondażu przeprowadzonego wśród nauczycieli wynika, że edukacja środowiskowa zarówno do roku 1999, jak i obecnie jest realizowana w nauczaniu zintegrowanym, zajęć terenowych i różnych form pozalekcyjnych. Różnorodność form zajęć o charakterze środowiskowym oraz częstotliwość odbywania zajęć pozalekcyjnych jest związana z lokalizacją szkoły. Prawie co trzeci nauczyciel podkreśla duże znaczenie zajęć z edukacji środowiskowej dla poznawania przykładów degradacji środowiska i jej negatywnych dla człowieka skutków zdrowotnych.

Jan Bondaruk, Jerzy Kwapuliński: **Zasady ekorozwoju w działalności zakładów przemysłowych.** Zasady ekorozwoju poprzez wymagania prawodawstwa krajowego obligują wszystkie podmioty gospodarcze do zapewnienia odpowiedniej jakości odprowadzanych wód i ścieków jak i do oszczędności i racjonalnego korzystania z istniejących zasobów wód. Brak kompleksowego podejścia oraz niedostatek „dobrych praktyk” w zakresie oczyszczania wód i ścieków w tym wód deszczowych, oraz oszczędności zasobów wody, skutkuje niską konkurencyjnością przedsiębiorstw zarówno na rynku lokalnym jak i w skali Unii Europejskiej. Jednocześnie rosnące wymagania w zakresie norm ochrony środowiska wymusza zainteresowanie przemysłu optymalizacją posiadanych obiegów technologicznych pod kątem ograniczania kosztów związanych ze zużyciem wody oraz odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków. Obecnie szczególnego znaczenia nabiera problematyka minimalizacji emisji przemysłowej na ekosystemy wodne i ekosystemy glebowe. Wynika to z faktu zlewniowego podejścia do zarządzania zasobami wodnymi zgodnie z zapisami Ramowej Dyrektywy Wodnej jak i konieczności przywracania dobrego stanu ekologicznego zasobom wodnym.

Jan Konopka: **Ochrona zwierząt na szlakach komunikacyjnych.** W najbliższych latach jest planowana w Polsce budowa autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizacja linii kolejowych. Rozwój infrastruktury transportowej jest wielkim zagrożeniem dla świata zwierzęcego – drogi przecinają tradycyjne szlaki migracji poszczególnych gatunków zwierząt i powodują nieodwracalne zmiany w środowisku. Szczególnie doświadczyły tego kraje zachodniej Europy, budując w latach 60. i 70. swoje pierwsze autostrady. W tych krajach zaznaczył się gwałtowny spadek liczebności osobników, a ubytki losowe nie należały do rzadkości. Zwierzyna, poruszając się po historycznie ustalonych szlakach wędrówek, wpadała pod pojazdy i była przyczyną wielu kolizji. W Polsce zachowała się duża różnorodność gatunkowa zwierząt i przejścia ekologiczne są niezbędne aby zapewnić zwierzyźnie swobodne przemieszczanie się w celu poszukiwania lepszych miejsc żerowania oraz partnera.

SUMMARIES

Anna Kalinowska: **The UN decade for the sustainable development (2005 – 2014). Origin, goals and the up-to-date accomplishments.** It has been twenty years since the Commission on Environment and Development established in 1987 by the UN General Assembly has introduced the term of “sustainable development”. During the UN Summit Conference launched under the title “Environment and Development” in Rio de Janeiro in 1992, the philosophy of sustainable development has been officially adopted as a basis for the future development of human population. The agreed document - Global Action Plan Agenda 21 in its paragraph 36 obliges all party-states to agree on promoting education, developing awareness and training in the area of sustainable development and environmental protection. While summarizing the 10-year accomplishments achieved since the Rio Conference, an analysis of the sustainable development principles implementation has been carried out for the signatory countries of the Agenda 21. The results presented at the Johannesburg 2002 Summit on Sustainable Development showed that also in the area of education and rising public awareness the advancements are less successful than originally planned. Therefore UNESCO was requested to announce a worldwide Decade on Sustainable Development Education for the years 2005-2014. In December 2002 the UN General Assembly made a decision committing all states to join the Decade initiative. The objective of this international effort is to promote education that facilitates implementation of the sustainable development principles with special attention to the environmental and economic aspects as well as their mutual relationship. The decade is aimed to become a support and inspiration for seeking new education programmes and standards needed to face the challenges of the key problems of humanity. There is also a number of parallel, complementary UNESCO programmes which jointly address the tasks are referred to as UN Millennium Goals. The article presents the up-to-date achievements and issues in the implementation of the Decade initiative presented at the international UNESCO conferences in Bonn in 2006 and Berlin in 2007. Polish initiatives related to the Decade are also presented including the activities of the Polish Working Group on the Decade SDE established by the Center of Environmental Research at the Warsaw University and under the honorary patronage of the Polish Committee of UNESCO

Danuta Cichy: **Teacher as an initiator of education projects for the local environment.** The article presents an environmental education project as a complex teaching strategy on solving the issues of sustainable development or environmental protection. The following stages of project realization are described: selection of the research issue, definition of goals, project development and identification of funding sources, realization and presentation of project results. Types of project are presented alongside with a discussion of specific examples.

(c.d. na s. 236)